

Cuprins

<i>Notă introductivă. „Mai dulce este mierea în faguri”</i> (Alexander Baumgarten).	5
<i>Introducere</i> (Dominique Poirel).	9

DIDASCALICON DESPRE STUDIUL LECTURII

Prefață	69
Cartea I	75
Cartea a II-a	107
Cartea a III-a	157
Cartea a IV-a	199
Cartea a V-a	239
Cartea a VI-a	273
Apendice	317
<i>Note</i>	321
<i>Anexă</i>	345
<i>Bibliografie</i>	347

Colecție coordonată de Alexander Baumgarten

Consiliul științific:

Alexander Baumgarten (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)

Andrei Bereschi (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)

Anca Crivăț (Universitatea din București)

George Grigore (Universitatea din București)

Eugen Munteanu (Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași)

Ioana Munteanu (Universitatea din București)

Alexandru-Florin Platon (Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași)

Bogdan Tătaru-Cazaban (Institutul de Istoria Religiilor al Academiei
Române, București)

Anca Vasiliu (Centre National de la Recherche Scientifique, Paris)

© 2013 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Hugo ca profesor: *Cum sederem aliquando in conuentu...*, Oxford, Bodleian Library, ms. Laud. Misc. 409, f. 3v

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

HUGUES DE SAINT-VICTOR

Didascalicon: despre studiul lecturii / Hugo de Saint-Victor; ed. și studiu introd. de Dominique Poirel; trad. în lb. rom. de Laura Maftai; îngrijire critică și notă introductivă de Alexander Baumgarten. – Iași: Polirom, 2013

Bibliogr.

ISBN print: 978-973-46-3280-0

ISBN ePub: 978-973-46-3574-0

ISBN PDF: 978-973-46-3575-7

- I. Poirel, Dominique (pref.)
- II. Maftai, Laura (trad.)
- III. Baumgarten, Alexander (ed.; pref.)

22.06

801.73

Printed in ROMANIA

Hugo de Saint-Victor

Didascalicon Despre studiul lecturii

Ediție bilingvă

Text latin stabilit și introducere
de Dominique Poirel

Traducere în limba română de Laura Maftci

Îngrijire critică și notă introductivă
de Alexander Baumgarten

POLIROM
2013

Accidentia animae ideo dicuntur occasio sanitatis vel infirmitatis, quia aliquando vel commovent calorem impetuose, ut ira, vel leniter, ut delectationes; vel attrahunt et celant aut impetuose, ut terror et timor, aut leniter, ut angustia. Et sunt quae commovent naturalem virtutem intus et extra, ut est tristitia.

[762D] Omnis operatio medicinae aut intus fit aut extra: intus, ut ea quae ore, naribus, auribus sive ano intromittuntur, ut potiones, vomitationes, pulveres etc., quae bibendo, vel masticando, vel attrahendo sumuntur; foris, ut epitimata, cataplasmata, emplastra, chirurgia, quae duplex est: in carne, ut incidere, suere, urere; in osse, ut solidare et iuncturae reddere*.

Nec moveat quemquam quod cibum et potum inter attributa medicinae annumero, quae superius venationi attribui, quia secundum diversos respectus hoc factum est. Vinum namque in botro agriculturae est; in peno, celararii; in gustu, medici. Similiter ciborum apparatus ad pistrinum, macellum, coquinam pertinet; virtus saporis, ad medicinam.

Caput XXVII. Septima: theatrica

[763A] Theatrica dicitur scientia ludorum a teatro ubi populus ad ludendum convenire solebat, non quia in teatro tantum ludus fieret, sed quia celebrior locus fuerat ceteris. Fiebant autem ludi alii in theatris, alii in gabulis, alii in gymnasiis, alii in amphicircis, alii in arenis, alii in conviviis, alii in fanis. In teatro gesta recitabantur vel carminibus, vel personis, vel larvis, vel oscillis. In gabulis choreas ducebant et saltabant. In gymnasiis luctabantur. In amphicircis cursu certabant vel pedum, vel equorum, vel curruum. In arenis

* Oare ar trebui corectat *iuncturae reddere* (din Pm2) în *innectere, reddere*, urmând sursa?

Accidentele sufletului se numesc *ocazie* de sănătate sau boală, deoarece uneori fie pun în mișcare căldura – violent, precum mânia, sau lent, ca desfătările –, fie le atrag și le ascund – violent, ca groaza ori teama, sau lent, ca nevoia. Și sunt unele care provoacă virtutea naturală și în interior, și în exterior, cum este tristețea.

Fiecare operație a medicinei are loc fie în interior, fie în exterior. În interior se produc cele în cazul cărora trebuie să se introducă în gură, în nări, în urechi sau în dos poțiuni, vomitive, prafuri etc. și care se iau bând, mestecând sau inspirând. În afară: <remediile> externe, cataplasmele, platurii, chirurgia – care <se face în> două moduri: în carne, precum incizia, cusătura, cauterizarea, și în os, precum sudarea și refacerea încheieturilor.

Și să nu surprindă pe cineva dacă voi enumera mâncarea și băutura, pe care le-am atribuit mai sus artei vânatului, între attributele medicinei, întrucât aceasta s-a făcut după diverse aspecte. Căci vinul, ca ciorchine, ține de agricultură; ca depozit, ține de chelar, iar ca gust, de medic. Într-un mod similar, pregătirea mâncărilor are de-a face cu moara, piața, bucătăria, iar virtutea gustului, cu medicina.

Capitolul 27. A șaptea: arta teatrală

Este numită artă teatrală știința spectacolelor dintr-un teatru, unde poporul obișnuia să se adune ca să aibă parte de spectacol, nu pentru că doar în teatru s-ar da spectacole, ci fiindcă el fusese un loc mai renumit decât celelalte. Căci unele spectacole aveau loc în teatre, altele în fața unor clădiri¹⁴¹, altele în gimnazii, în circuri, în arene, la banchete, în temple. În teatru se povesteau fapte de vitejie sub formă fie de poeme, fie de măști, de fantome sau de „guri”¹⁴². În fața unor clădiri, conduceau corurile acompaniate de cântec și dansau. În gimnazii se dădeau lupte. În circuri se făceau întreceri în alergarea pe jos, călare sau în care. În arene

pugiles exercebantur. In conviviis, rhythmis et musicis instrumentis et odis psallebant et alea ludebant. In fanis tempore solemnibus deorum laudes canebant.

[763B] Ludos vero idcirco inter legitimas actiones connumebant, quia temperato motu naturalis calor nutritur in corpore, et laetitia animus reparatur; vel, quod magis videtur, quia necesse fuit populum aliquando ad ludendum convenire, voluerunt determinata esse loca ludendi, ne in diversoriis conventicula facientes probrosa aliqua aut facinorosa perpetrarent.

Caput XXVIII. De logica quae est quarta pars philosophiae

Logica dividitur in grammaticam et in rationem disserendi. *Gramma* Graece „littera” interpretatur Latine; inde dicta est „grammatica”, id est „litteralis” scientia. Littera proprie est figura quae scribitur; elementum, sonus qui pronuntiatur. Ceterum hic large accipienda est littera, ut et vocem et scripturam intelligamus: utrumque enim ad grammaticam pertinet. Quidam dicunt grammaticam non esse partem philosophiae, sed quasi quoddam appendicium et instrumentum ad philosophiam. De ratione autem disserendi [763C] Boethius dicit quod et pars esse possit et instrumentum ad philosophiam, sicut pes, manus, lingua, oculi, etc., partes sunt corporis et instrumenta.

Grammatica simpliciter agit de vocibus, id est secundum se, inventionem et formationem, compositionem, inflectionem, prolationem, et cetera ad pronuntiationem tantum pertinentia pertractans. Ratio disserendi agit de vocibus secundum intellectus.

concurau pugiliștii. La banchete se psalmodia în ritmuri, <cu> instrumente muzicale și ode și se juca zaruri. În temple, la un moment solemn, se cântau laude zeilor.

Se considerau spectacolele ca activități legitime, deoarece căldura naturală este întreținută în corp printr-o mișcare temperată, iar sufletul este reînnoit prin veselie. Sau, ceea ce pare mai degrabă, fiindcă a fost necesar ca poporul să se adune uneori la un spectacol¹⁴³, s-a vrut ca locurile spectacolului să fie stabile, ca să nu se desfășoare în adunări improvizate și să nu <se> nu săvârșească <astfel> unele fapte necinstite sau nelegiuite.

Capitolul 28. Logica, partea a patra a filosofiei

Logica se împarte în gramatică și în știința de a purta un discurs. Grecescul *gramma* înseamnă în latină *littera*, de unde provine *gramatica*, adică știința *litterală*¹⁴⁴. În sens propriu, litera este o figură care se scrie, pe când elementul este un sunet care se pronunță. De altfel, *littera* trebuie luată în sens larg, așa încât să înțelegem <prin ea> și *sunet*, și *scriere*, căci ambele se referă la gramatică. Unii susțin că gramatica nu este o parte a filosofiei, ci un fel de accesoriu și instrument al filosofiei¹⁴⁵. Însă Boethius¹⁴⁶ spune despre știința de a purta un discurs că ar putea fi parte și instrument al filosofiei, după cum piciorul, mâna, limba, ochii etc. sunt și părți ale corpului, și instrumente.

Gramatica în sine se ocupă doar de cuvinte, adică în sine, tratând despre inventarea lor, formarea, compunerea, accentuarea, rostirea și celelalte care au o atât de mare legătură cu pronunțarea. Știința de a purta un discurs se ocupă de cuvinte potrivit sensurilor <lor>.

Caput XXIX. De grammatica

Grammatica dividitur in litteram, syllabam, dictionem et orationem. Vel aliter grammatica dividitur in litteras, id est id quod scribitur, et voces, id est id quod pronuntiatur. Vel aliter, grammatica dividitur in nomen, verbum, participium, pronomen, adverbium, praepositionem, coniunctionem, interiectionem, vocem articulata[m], litteram, syllabam, pedes, accentus, posituras, notas, orthographiam, analogiam, etymologiam, glossas, differentias, barbarismum, soloecismum, vitia, metaplasma, schemata, tropos, prosas, metra, fabulas, historias. Quorum idcirco expositionem transeo, quia et prolixior esset quam huius schedulae brevit[as] exp[er]tat, et quia etiam in hoc opusculo, divisiones tantum rerum et nomina investigare proposui, ut tantummodo quoddam principium doctrinae lectori conderetur. Qui autem haec scire desiderat, legat Donatum, Servium, Priscianum *De accentibus* et Priscianum *De duodecim versibus Vergilii*, et *Barbarismum*, et Isidorum etymologiarum.

[764A]

Caput XXX. De ratione disserendi

Ratio disserendi integrales partes habet inventionem et iudicium, divisivas vero demonstrationem, probabilem, sophisticam. Demonstratio est in necessariis argumentis et pertinet ad philosophos; probabilis pertinet ad dialecticos et ad rhetores; sophistica, ad sophistas et cavillatores. Probabilis dividitur in dialecticam et rhetoricam, quarum utraque integrales partes habet inventionem et iudicium. Quia enim ipsum genus, id est dissertivam, integraliter constituunt, necesse est ut in compositione omnium specierum eius simul inveniantur. Inventio est quae docet invenire argumenta et constituere argumentationes; scientia iudicandi, quae de utroque iudicare docet.

[764B]

Capitolul 29. Gramatica

Gramatica se împarte în literă, silabă, rostire și discurs. Sau, altfel, ea se împarte în litere¹⁴⁷, adică ceea ce este scris, și sunete¹⁴⁸, adică ceea ce se pronunță. Sau, altfel: gramatica se divide în nume, verb, participiu, pronume, adverb, prepoziție, conjuncție, interjecție, emisie sonoră articulată, literă, silabă, picior metric, accent, poziție, note, ortografie, analogie, etimologie, glose, diferențe, barbarism, solecism, greșeli, metaplasma, scheme, tropi, proze, metri, mituri, istorii¹⁴⁹. Trec peste expunerea acestora, fiindcă ar fi mai detaliată decât o îngăduie această mică foaie¹⁵⁰ și fiindcă și în acest opuscul am intenționat să cercetez diviziunile unor lucruri și ale unor nume doar atât cât să se contureze pentru cititor un oarecare principiu de a învăța. Iar cel ce dorește să cunoască <despre> acestea, să îi citească pe Donatus, Servius, Priscianus (*Despre accente*, *Despre cele doisprezece silabe ale lui Vergilius* și *Barbarismus*) și *Etimologiile* lui Isidor.

Capitolul 30. Despre știința de a purta un discurs

Știința de a purta un discurs are, ca părți integrale, invenția și judecata, iar ca <părți> divizibile, demonstrația, probabilul, sofistica. Demonstrația apare în cazul argumentelor necesare și le revine filosofilor. Probabilul le revine dialecticienilor și retorilor. Sofistica are legătură cu sofistii și zeflemitorii. Probabilul se împarte în dialectică și retorică, dintre care fiecare conține, ca părți integrale, invenția și judecata. Pentru că ele cuprind integral însuși genul, adică știința purtării unui discurs, ele trebuie să existe simultan și în compoziția tuturor speciilor sale. Invenția este cea care ne învață să găsim argumente și să formulăm argumentări. Știința de a judeca ne învață să gândim despre amândouă.